23/04/2021

Αλαμάνα 200 χρόνια πριν: Όταν ο Αθανάσιος Διάκος “ανάστησε τον Λεωνίδα”

/ Ελλάδα 1821 - 2021

«Στης Αλαμάνας η Κλειώ το θρυλικό γεφύρι
τη δάφνη την αμάραντη κατέβηκε να σπείρει
κι η Ελευθερία, που τ’ άστρο της ανέσπερο στην πλάση,
το Λεωνίδα ανάστησε στο Διάκο το Θανάση».

Κωστής Παλαμάς

Διακόσια χρόνια συμπληρώνονται από την ημέρα που ο σταυραετός της Ρούμελης, Αθανάσιος Διάκος, στις 23 Απριλίου έπιασε το γεφύρι της Αλαμάνας, στον Σπερχειό ποταμό, για να εμποδίσει τους Τούρκους να προχωρήσουν προς τη Βοιωτία και την Άμφισσα. Η μάχη που ακολούθησε ήταν σκληρή. Πληγωμένος στον ώμο ο Διάκος πέφτει ζωντανός στα χέρια των εχθρών. Θαύμασε ο Ομέρ Βριώνης

την παλικαριά και τη λεβεντιά του Διάκου και του πρότεινε να του χαρίσει τη ζωή, αν δεχόταν να αλλαξοπιστήσει. Περήφανα ο Διάκος του απάντησε: «Πάτε κι εσείς κι η πίστη σας να χαθείτε! Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός και θα πεθάνω». Οργισμένος τότε ο Τούρκος πασάς έδωσε διαταγή να τον σουβλίσουν ζωντανό. Ο Αθανάσιος Διάκος υπέφερε το μαρτύριο στις 24 Απριλίου 1821. Ήταν 34 ετών.

Η καταγωγή

Ο Αθανάσιος Διάκος γεννήθηκε στα 1781 – 1782 στην Αρτοτίνα και ήταν το μικρότερο από πέντε αδέλφια. Ο πατέρας του Γεώργιος ήρθε σε μικρή ηλικία από τη Μουσουνίτσα ψυχοπαίδι στον αρχιτσέλιγκα θείο του Θανάση Γραμματικό, παίρνοντας έτσι το επώνυμο Ψυχογυιός. Το πατρικό του επώνυμο ήταν Πανουργιάς. Παντρεύτηκε την Χρυσούλα Καφούρα (ή Μπουκουβάλα), μπαίνοντας σώγαμπρος στην οικογένειά της. Απέκτησαν πέντε παιδιά και ασχολήθηκαν με τον ποιμενικό βίο.

Όταν ο Ψυχογυιός με το μεγάλο γιο του Αποστόλη συλλαμβάνονται από τους Τούρκους γιατί βοηθούσαν τους Κλέφτες, φυλακίζονται στην Υπάτη, όπου και πεθαίνουν από τα φρικτά βασανιστήρια. Η περιουσία της οικογένειας δημεύεται. Η χήρα Ψυχογυίνα στέλνει τον ένα γιο της, τον Κώστα, στη Μουσουνίτσα, στην άτεκνη αδερφή του άντρα της Στάμω, σύζυγο του Γιάννη Μασσαβέτα. Ο μικρός Θανάσης μπαίνει στο μοναστήρι του Αϊ-Γιάννη και οι δύο αδερφές του Σοφία και Καλομοίρα παντρεύονται στην Αρτοτίνα, η πρώτη τον Κώστα Κούστα και η δεύτερη τον Κώστα Σταμάτη.

Επανάσταση

Οι παραμονές του ξεσηκωμού βρίσκουν το Διάκο μυημένο στη Φιλική Εταιρεία και έτοιμο. Τέλη του Μάρτη του 1821 στέλνει τον έμπιστό του Βασίλη Μπούσγο στη Βοστίτσα (Αίγιο) να πληροφορηθεί για την έναρξη του Αγώνα. Αυτός, όμως, πριν φτάσει, μαθαίνει ότι στην Πελοπόννησο έχουν πέσει τα πρώτα ντουφέκια και επιστρέφοντας σκοτώνει στο Ζεμενό έναν Τούρκο ταχυδρόμο.

Ο Διάκος, εκμεταλλευόμενος την ανησυχία των Τούρκων, αποσπά άδεια γενικής στρατολόγησης. Στις 28 Μαρτίου 1821, στη μονή του Οσίου Λουκά, κηρύσσει την Επανάσταση στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα με τον Σαλώνων Ησαΐα και τον Πανουργιά. Συγκεντρώνει αγωνιστές και απελευθερώνει τη Λιβαδειά την 1η Απριλίου, ενώ ο ξάδερφός του Γεράντωνος απελευθερώνει την Αταλάντη και ο Μπούσγος τη Θήβα. Παίρνει μέρος στις αποτυχημένες επιθέσεις εναντίον της Μπουντουνίτσας (Μενδενίτσας) και του Πατρατζικίου (Υπάτης).

Μαθαίνοντας ότι ο Κιοσσέ Μεχμέτ και ο Ομέρ Βρυώνης κινούνται νότια για την κατάπνιξη της Επανάστασης, σε σύσκεψη με τον Πανουργιά και το Δυοβουνιώτη στους Κομποτάδες αποφασίζουν να τους αντιμετωπίσουν στην Αλαμάνα.

Αλαμάνα

Οι τρεις οπλαρχηγοί χωρίζουν τη δύναμή τους για να καλύψουν όλες τις πιθανές πορείες των Τούρκων, αδυνατίζοντας όμως έτσι τις θέσεις τους. Ο Διάκος πιάνει την Αλαμάνα, από τα ριζά του Καλλιδρόμου, στα Πουριά, προς τη μονή Δαμάστας, μέχρι κάτω τον κάμπο. Ένα μέρος από τους περίπου 500 άντρες του, με επικεφαλής τους Καλύβα και Μπακογιάννη, πιάνει ένα χάνι στο γεφύρι της Αλαμάνας.

Στις 23 Απριλίου 1821 εκδηλώνεται η τουρκική επίθεση. Ο πολυάριθμος στρατός τους κινείται πρώτα εναντίον των Σωμάτων του Πανουργιά και του Δυοβουνιώτη, οι οποίοι αναγκάζονται να υποχωρήσουν. Ο Διάκος με τα παλληκάρια του μένουν σταθεροί στις θέσεις τους. Αντιστέκονται με πείσμα, αλλά με μεγάλες απώλειες.

Μάχονται ηρωικά, όμως τα τούρκικα βόλια τους αποδεκατίζουν. Κάποιος προτείνει στο Διάκο να φύγει να σωθεί, γιατί ο Αγώνας τον χρειάζεται. Ο Διάκος όμως αρνείται. Συνεχίζει ακόμη κι όταν όλοι γύρω του έχουν πέσει. Το σώμα του νεκρού αδερφού του Κώστα το κρατά κοντά του. Μια σφαίρα τσακίζει το ντουφέκι του.

Βγάζει τις κουμπούρες, αλλά κι αυτές γρήγορα ανάβουν. Οι Τούρκοι τον κυκλώνουν, με το γιαταγάνι θερίζει όσους μπορεί, κι αυτό όμως σπάει και τον αφήνει άοπλο, πληγωμένο κι εξουθενωμένο, αιχμάλωτο στα χέρια τους.

Μαρτύριο

Δέσμιος οδηγείται στο Ζητούνι (Λαμία). Οι Τούρκοι, ιδιαιτέρως ο Ομέρ Βρυώνης, έχοντας μείνει έκπληκτοι από το θάρρος και την παλληκαριά του, προσπαθούν να τον μεταστρέψουν. Του προτείνουν να απαρνηθεί την πίστη του για να γλιτώσει. Ο Διάκος όχι μόνο αρνείται, αλλά τους εμπαίζει και τους προκαλεί. Δεν φοβάται το θάνατο. Αυτή είναι και η ετυμηγορία. Θάνατος με ανασκολοπισμό, αργός και μαρτυρικός.

Λέγεται πως λίγο πριν ξεψυχήσει ψιθύρισε το, θρυλικό πια, δίστιχο:

Για ιδές καιρό που διάλεξε ο Χάρος να με πάρει,
τώρα που ανθίζουν τα κλαριά και βγάνει η γης χορτάρι
παραλληλίζοντας την άνοιξη που μόλις πρόβαλλε με το διαφαινόμενο ξαναζωντάνεμα του Έθνους.